

Верховної Ради з питань культури і духовного відродження О.С. Танюк замість того, щоб захищати археологічну спадщину від грабіжників, заходився всіма силами боротися з академічними археологами, котрі цю спадщину досліджують і охороняють.

Дивно, але до цієї боротьби приєдналось і Міністерство культури. Спільними зусиллями вони домоглися того, що Інститут археології позбавили права видачі кваліфікаційних документів (Відкритих листів) на проведення розкопок, яке він мав від 1918 р. Ці функції передані якійсь Міжвідомчій раді з невизначеними кваліфікаційним складом і компетенцією. По суті, триває руйнація відпрацьованої за століття системи наукового археологічного дослідження, яке складається не лише з видачі кваліфікаційного документа, а й польової інспекції, котра стежить за методикою розкопок, служби фахових рецензентів звітів про польові дослідження, фондування їх у науковому архіві Інституту археології. Нічого подібного, звичайно, в сис-

темі Міністерства культури чи на міжвідомчому рівні створити неможливо.

Якщо цей чиновницький абсурд справді буде впроваджено у життя, дослідженню й охороні археологічної спадщини завдадуть непоправної шкоди. Мені відомо, що подібне протистояння було і в Росії, але там переміг здоровий глузд. Інститут археології РАН залишився головною науково-експертною установою у сфері дослідження й охорони археологічних пам'яток.

Впливає невтішний висновок: в Україні втрачається повага до фундаментальних академічних знань, науковців, котрі ці знання створюють. На наших очах розвивається межа між професіоналізмом і любительством, наукою і міфотворчістю. Якщо така тенденція збережеться і надалі, а метушня довкола реформування науки і регулярні «дзеркало-тижневі» нападки на НАН України не дають підстав сподіватися на інше, то не залишиться жодних ілюзій щодо майбутнього фундаментальної науки в Україні.

**В.І. ЛЯЛКО,
член-кореспондент НАН України,
директор Центру аерокосмічних досліджень Землі
Інституту геологічних наук НАН України**

Останнім часом з'явилося чимало «вчителів» серед певних політиків, високопосадовців і так званих «патріотів», які не знайшли свого місця у вітчизняній науці і розгорнули упереджено-тенденційну кампанію дискредитації як усєї української науки, так, зокрема, і НАН України.

Складається враження, що визнані в усьому світі здобутки вітчизняних учених у космічних технологіях, літакобудуванні, ядерній енергетиці та інших проривних наукових і технічних напрямках свідомо залишаються поза увагою консорціуму диригентів чорного піару, спрямованого на остаточний розвал науково-технічного потенціалу України.

Чого ж домагаються «реформатори задля реформ»? Мета у них проста — зруйнувати Академію, започатковану великим В.І. Вернадським, яка створювалася десятиліттями і була гордістю нашої країни. Тобто знову — за мотивами відомого гімну — «... мы разрушим до основанья, а затем...». А що ж потім?

А потім, рекомендують такі «реформатори», запросимо, як і тисячу років тому, «варягів», щоб вони разом із нашими експортованими «реформаторами» навчили нас, як треба розвивати науку, які болонські чи «оболонські» процеси її розвитку штампувати в Україні, які індекси оцінок упроваджувати і т.п.

Чи й справді так уже деградувала вітчизняна наука, що її мають рятувати західні реаніматологи?

Про те, що наша наука не занепала, а живе й розвивається в рамках міжнародної наукової спільноти, даючи фундаментальну і прикладну віддачу, свідчать численні приклади.

Хотів би до них додати і ті важливі здобутки, яких останнім часом досягнуто в нашому Центрі аерокосмічних досліджень Землі. Це стало можливим завдяки розробці та застосуванню сучасних космічних технологій у розв'язанні актуальних для світової спільноти завдань прогнозування глобальних природних змін, забезпечення енергетичної незалежності нашої країни шляхом диверсифікації постачання енергоносіїв. Ми плідно співпрацюємо в рамках відповідних контрактів і грантів з установами Національного космічного агентства України, міністерств надзвичайних ситуацій, екології, агрополітики, Київською держадміністрацією, а також з низкою зарубіжних установ Європейського, Французького та Німецького космічних агентств, академій наук Росії, Польщі, Угорщини тощо. Наші статті та монографії виходять друком у передових країнах Заходу.

Про визнання досягнень Центру свідчить також і відзначення його співробітників Державними преміями України в галузі науки і техніки у 2004–2005 роках.

Сьогодні ми виконуємо три міжнародні міжвідомчі проекти, що стосуються масштабного залучення українських учених до реалізації міжнародних програм і сприяють забезпеченню енергетичної незалежності нашої держави:

— проект від України («GMES-GEOSS-Україна») до Міжнародної програми («Глобальна система систем обстеження Землі» (GEOSS) та Європейської програми «Глобальний моніторинг для навколишнього середовища та безпеки» (GMES), у якому беруть участь усі установи Відділення наук про Землю разом з Відділенням інформатики

НАН України та установами Національного космічного агентства України і зарубіжними співвиконавцями;

— два проекти — «Застосування аерокосмічних технологій для пошуків нафтогазових покладів» — покликані сприяти попередній оперативній та економічній оцінці (аудиту) перспектив нафтогазоносності тих ліцензійних ділянок, які Україна передбачає купувати за рубежом з метою добування енергоносіїв, зокрема в Туркменістані та Об'єднаних Арабських Еміратах, а в перспективі — суходільні та шельфові ділянки в Лівії, Ірані, Росії тощо.

Про конкретну прикладну віддачу науково-методичних розробок Центру свідчить, зокрема, виявлення з використанням наших рекомендацій нафтоносності структури Субботіна на Прикерченському шельфі. Також на рекомендованих нами нафтогазоперспективних територіях у Дніпровсько-Донецькій западині промисловим бурінням ДК «Укргазовидобування» та ВАТ «Укрнафта» у 2004–2005 рр. виявлено на чотирьох ділянках (Скворцовській, Західно-Рибальській, Рибальській, Східно-Решетняківській) промислові припливи газу та на Східно-Рогінцівській — нафти.

Про це свідчать «Висновки підтвердження продуктивності...», підписані керівництвом названих об'єднань, а також нещодавно підписана урядова угода із США про видобуток вуглеводнів на Прикерченському шельфі.

Загалом застосування супутникових нафтогазопошукових технологій, розроблених у нашому Центрі та захищених низкою патентів, дає змогу в 2–3 рази підвищити достовірність, швидкість й економічність нафтогазових прогнозів, а це заощаджує нашій державі чималі кошти, що обчислюються мільйонами гривень.

Оце і є конкретний внесок науки в економічний розвиток країни, і ми чекаємо конкретної підтримки з боку Уряду для його масштабного розширення.

Закінчуючи свій виступ, хочу висловити як експерт з прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку в науках про Землю оптимістичне сподівання, що наші можновладці з двох альтернативних сценаріїв виберуть той, який, у співпраці з передовими зарубіжними установами, сприятиме керованому державою піднесенню економіки країни, зростанню суспільного добробуту.

Якщо ж буде ухвалено інший сценарій, тобто невтручання держави в розвиток мінерально-сировинної бази і передача її у сферу «ринкових відносин», то, як свідчить досвід

країн «третього світу», це призведе до привласнення національних багатств групами місцевих та зарубіжних нуворишів, не зацікавлених у сталому розвитку України, зруйнує її науку і культуру і відкине нашу державу на узбіччя цивілізації.

Прикладом цього в Україні є припинення фінансування новими власниками вугільних шахт Західного Донбасу (у процесі їх реструктуризації) наукових прогнозів підтоплення територій і заходів щодо його запобігання.

Дуже не хотілося б, щоб подібна політика стала реальністю!

А.І. ШИРОКОВ, голова ЦК профспілки працівників НАН України

Розв'язання проблем, які постають перед Академією, багато в чому залежить від нас самих, наших зусиль, здатності НАН України адаптуватися до сучасних умов, підвищити ефективність діяльності її установ.

Однак надзвичайно важливою з цього погляду є роль держави та влади, зокрема її законодавчої гілки. Після виборів розпочнеться структуризація парламенту, утворення комітетів Верховної Ради України. Традиційно у Комітеті з питань науки й освіти було досить широке представництво наших колег, учених НАН України. Так, в останньому складі працювали І.Р. Юхновський, К.М. Ситник, П.П. Толочко, С.І. Дорогунцов, яким маємо висловити вдячність за їхню роботу. Проте сьогодні у мене виникають певні побоювання щодо складу майбутнього комітету: чи достатнім буде у ньому представництво науки? Загалом для науково-технічної сфери доцільно утворити окремий комітет з питань науки, технологій та інноваційної діяльності. До речі, кілька років тому ця ідея вже розглядалася, але тоді, на жаль, вона не була зреалізована.

Різні політичні сили, попри свої ідеологічні та програмні відмінності, заявляють про розуміння ролі і значення науки у житті суспільства. Тому варто було б створити у Верховній Раді міждепутатське, міжфракційне об'єднання, яке на широкій основі надавало б підтримку законодавчим ініціативам у науковій сфері. Скажімо, одна з них — прийняття Закону «Про Національну академію наук України». Цей закон у концентрованому вигляді має узагальнити положення різних нормативних актів, регулювати розбіжності, які там трапляються, чітко окреслити взаємини держави і НАН України, зрештою, визначити, а що ж таке статус Академії як «національної» організації і що він дає науковцям.

У діяльності НАН України, її установ далеко не другорядну роль відіграють соціальні питання, ігнорування яких може позначитися на ефективності науково-дослідної роботи і, певною мірою, — на майбутньому Академії.

Саме з урахуванням цих обставин 19 квітня ц.р. Президія НАН України за погодженням з ЦК профспілки ухвалила постанову «Про заходи щодо вирішення соціальних